

7. Про громадський контроль: Проект Закону України від 14 квітня 2014 р. [Електронний ресурс] Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JG3MH00A.html.
8. Про громадський контроль: Проект Закону України від 13 травня 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55101.
9. Про публічний контроль: Проект Закону України від 06 липня 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55907.
10. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні : Указ Президента України від 22 липня 1998 р. // Офіційний вісник України. – 1999. – № 21. – Ст. 32.
11. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» : Закон України: від 18 березня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 29. – Ст. 367.
12. Плуженко В.О. Проблеми громадського контролю за діяльністю державних органів у сучасних умовах розвитку України [Електронний ресурс] // В.О. Плуженко, В.О. Кондратьєв. – Режим доступу : <http://www.law-property.in.ua/articles/featured-articles/327-2014-06-26-15-50-13.html>.

ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ СУДОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Радченко Олександр Іванович
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного і
міжнародного права факультету № 4
Харківського національного
університету внутрішніх справ
e-mail: ol-rad@ukr.net

Ключові слова: судова реформа, Верховний Суд, Вища рада правосуддя, статус, суд, номінаційні повноваження

30 вересня 2016 р. набули чинності Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» та нова редакція Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Вони ознаменували черговий етап конституційної реформи – судову реформу в Україні. Метою останньої є розбудова ефективної судової системи, яка б стала ядром національного механізму захисту прав людини в Україні.

Імплементация положень судової реформи передбачає трансформацію низки судових органів та органів прокуратури, удосконалення механізмів

їхньої взаємодії.

Ключовою інституцією, яка зазнала чи не найбільше статусних і структурних змін, став Верховний Суд. Хоча він і залишився найвищою судовою інстанцією в системі судів загальної юрисдикції в Україні, проте змінилася його назва, а внутрішня будова стала набагато складнішою. Відтепер, Верховний Суд України перетворився на Верховний Суд, у складі якого функціонують наступні органи: Велика Палата Верховного Суду, Касаційний адміністративний суд; Касаційний господарський суд; Касаційний кримінальний суд; Касаційний цивільний суд. Крім того, передбачено створення двох абсолютно нових вищих судових інстанцій – Вищого суду з питань інтелектуальної власності та Вищого антикорупційного суду, що на теперішній час поки не утворені. Вони мають розглядати справи відповідної категорії як суди першої інстанції. У зв'язку з таким нововведенням цілком природньо виникає питання, до якого саме суду можна буде оскаржити їхні рішення в апеляційному й касаційному порядку. Очевидно, що це питання має бути вирішене шляхом внесення змін до чинного процесуального законодавства України.

Наступною інституцією, яка стала об'єктом судової реформи, виявилася Вища рада юстиції. Змінилася не лише офіційна назва цього державного органу, а й її порядок формування, функції, повноваження тощо. Але найголовніші зміни відбулися у статусі цього важливого для належного функціонування судової влади в Україні органу, які суттєво змінили природу його діяльності. Відтепер, згідно зі ст. 1 Закону України «Про Вищу раду правосуддя» остання є колегіальним, незалежним конституційним органом державної влади та суддівського врядування, який діє в Україні на постійній основі для забезпечення незалежності судової влади, її функціонування на засадах відповідальності, підзвітності перед суспільством, формування добросовісного та високопрофесійного корпусу суддів, додержання норм Конституції і законів України, а також професійної етики в діяльності суддів і прокурорів. Відтак, на конституційно-правовому рівні було визнано подвійну природу Вищої ради правосуддя: з одного боку вона залишилася державним органом, а з іншого отримала статус органу суддівського самоврядування. Цілком природньо, що це відбилося на порядку формування її персонального складу. Відтепер не менш як половина складу Вищої ради правосуддя складають чинні судді чи судді у відставці. Таким чином, вона суттєво тяжіє до судової влади, аніж до законодавчої чи виконавчої, як мало місце у випадку з Вищою радою юстиції. Окрім того, Вища рада правосуддя набула нових функцій і повноважень, насамперед у питаннях призначення/звільнення суддів, притягнення їх до дисциплінарної відповідальності, а також реалізації недоторканності суддів. Однак, така подвійний статус Вищої ради правосуддя у майбутньому може викликати певний дисонанс у її роботі, оскільки правова природа державного органу і органу самоврядування

суттєво відрізняються.

Наразі, можемо констатувати суттєве посилення позицій цього органу та його впливу на функціонування судів в Україні. Не можемо не відзначити як позитив мінімізацію, принаймні номінального, впливу з боку парламенту і глави держави на формування персонального складу Вищої ради правосуддя та зміст її діяльності.

Взагалі, говорячи про інституціональні перетворення, що були запроваджені у результаті конституційної реформи судової влади в Україні, доцільно акцентувати увагу на звуження кола державних органів, що мають вплив на формування суддівського корпусу. Як відомо, з числа суб'єктів, що беруть участь у призначенні суддів судів загальної юрисдикції, було виключено український парламент – Верховну Раду України. Крім того, зі складу Вищої ради правосуддя було виведено кілька вищих посадових осіб – Генерального прокурора України та Міністра юстиції України. Першого можна було вважати по суті ще одним представником глави держави у Вищій раді юстиції (виходячи з практики взаємовідносин між Генеральним прокурором України і Президентом України, що склалася в Україні після прийняття в 1996 році нової Конституції України). Міністр юстиції України представляв інтереси відповідно Уряду України, тобто виконавчої гілки влади. Це, у свою чергу, надавало достатньо можливостей для впливу, і не завжди правомірного, на діяльність Вищої ради юстиції, а відповідно й судової гілки влади загалом.

Проте, аналіз перших результатів впровадження ключових положень судової реформи в Україні, дає підстави говорити про появу щонайменше двох потенційних проблем конституційно-правового характеру.

По-перше, викресливши Верховну Раду України з кола суб'єктів, що беруть участь у призначенні суддів на посади, і передавши ці повноваження до компетенції глави держави, законодавець суттєво посилив позиції Президента України у питанні формування суддівського корпусу. Сприймати всерйоз заяви прихильників судової реформи про те, що номінаційні повноваження глави держави з призначення суддів на посади мають суто формальний характер, враховуючи практику попередніх років, не доводиться. Так, дійсно, глава держави призначає на посади суддів лише тих осіб, кандидатури яких йому вносить Вища рада правосуддя. У цьому аспекті він насправді обмежений у своїх діях з підбору кандидатур на посаду судді. Але з іншого боку, конституційна норма, закріплена у ст. 128 Основного Закону, сформульована таким чином, що зазначене повноваження Президента України можна тлумачити саме як його конституційне право, а не конституційний обов'язок. Відтак, він може будь-якої миті відмовитися від призначення запропонованої Вищою радою правосуддя кандидатури або просто проігнорувати її, заблокувавши у такий спосіб будь-яку запроповану Вищою радою правосуддя кандидатуру на власний розсуд. Варіантом вирішення такої потенційно небезпечної з точки

зору належного функціонування судової системи в Україні проблеми могла б стати конкретизація змісту положень статті 128 Конституції України, тобто формулювання її у вигляді імперативу-зобов'язання для Президента України щодо призначення запропонованих йому Вищою радою правосуддя кандидатур на посади суддів.

По-друге, потребує деякого уточнення й конституційне повноваження Вищої ради правосуддя у частині надання нею згоди на затримання судді чи утримання його під вартою. Наразі, не до кінця зрозуміло, чи потрібна така згода в разі затримання судді під час або відразу ж після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину. Практика перших затримань суддів на «гарячому», а саме під час отримання ними неправомірної винагороди, продемонструвала різновекторне розуміння і тлумачення цієї норми правоохоронними органами, які здійснили затримання (Генеральною прокуратурою), Вищою радою правосуддя і Радою суддів України. Очевидно, що у випадку затримання правоохоронними органами судді на «гарячому», отримання згоди Вищої ради правосуддя на утримання їх під вартою є нелогічним хоча б тому, що за час, необхідний Вищій раді правосуддя на ухвалення відповідного рішення, затриманий суддя вочевидь намагатиметься вжити невідкладних заходів тиску на правоохоронні органи, свідків тощо з метою уникнення відповідальності за скоєний ним злочин.

ДО ВИТОКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПРАВОСУДДЯ (ДОБА УНР)

Ревер Сергій Васильович
аспірант кафедри конституційного права
Львівського національного
університету імені Івана Франка
e-mail: segarever2@gmail.com

Ключові слова: Українська Центральна Рада, Генеральний Суд, судова система, судові повноваження

На сучасному етапі розвитку Української держави, особливо важливого значення матиме успішне проведення в країні реформи національної системи правосуддя. Саме тому, необхідним є дослідження становлення інституту правосуддя в Україні, зокрема, судової системи Української Народної Республіки, якій цього року виповнюється сторіччя. Українська Центральна Рада від початку свого створення розуміла значення суду як однієї з гілок державної влади й найбільш знакових прерогатив держави. Адже одним із завдань у розбудові держави було впровадження